

Dražen Gorjanski

Lidija Gajski, Nataša Škaričić, Srećko Sladoljev, Matko Marušić

*Svim hrabrim pojedincima koji su se
odvažili oduprijeti korupciji u zdravstvu*

Korupcija u hrvatskom zdravstvu

Fond Hipokrat - Zaklada Slagalice

Osijek, svibnja 2010.

Dražen Gorjanski

Lidija Gajski, Nataša Škaričić, Srećko Sladoljev, Matko Marušić

Korupcija u hrvatskom zdravstvu

Autor: Dražen Gorjanski

Suradnici: Lidija Gajski
Nataša Škaričić
Srećko Sladoljev
Matko Marušić

Urednik: Dražen Gorjanski

Korektorka: Milena Lončar

Crteži: Nenad Pečur, Dražen Gorjanski

Za nakladnika: Dražen Gorjanski

Nakladnik: Zaklada Slagalice
Osijek, Ulica Hrvatske Republike 26, 31000 Osijek
Tel/fax: 031-213-255
e-pošta: info@zaklada-slagalica.hr
www.zaklada-slagalica.hr

Tisak: GRAFIKA d.o.o., Osijek

Naklada: 1000 primjeraka

Tiskano u svibnju 2010.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek pod brojem 121017018

ISBN 978-953-56131-0-7

Uz navođenje izvora, svaki je dio knjige dopušteno prenositi, navoditi, ili se njime služiti na bilo koji način i bilo kojim sredstvima i bez pismenog dopuštenja izdavača.

Ova je publikacija izdana uz potporu Zaklade Slagalice. Sadržaj ove knjige isključiva je odgovornost autora i autorica, i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Zaklade Slagalice.

Svi autori i autorice ove knjige odrekli su se autorske naknade u korist Fonda Hipokrat.

Dražen Gorjanski

Lidija Gajski, Nataša Škaričić, Srećko Sladoljev, Matko Marušić

Korupcija u hrvatskom zdravstvu

Fond Hipokrat - Zaklada Slagalice

Osijek, svibnja 2010.

*Svim hrabrim pojedincima koji su se
odvažili oduprijeti korupciji u zdravstvu*

1. UVODNA ZNANJA	17
1.1. Općenito o korupciji	19
1.2. Općenito o zdravstvenim sustavima	25
1.3. Pojava negativnih ciljeva u profitnim zdravstvenim sustavima.....	28
1.4. Je li neprofitnost prirodno stanje zdravstvenih sustava?.....	35
1.5. Sukob interesa u hrvatskom zdravstvenom sustavu	36
1.6. Borci protiv korupcije.....	40
1.7. Najčešće besmislice o zdravstvenim sustavima.....	43
2. KORUPCIJA U ZDRAVSTVENIM SUSTAVIMA.....	49
2.1. Korupcija kao bolest sustava.....	51
2.1.1. Korupcija kao organska bolest.....	51
2.1.2. Korupcija kao nerazumijevanje arhetipske uloge liječnika.....	54
2.1.3. Korupcija kao nerazumijevanje društvene zadaće.....	56
2.1.4. Korupcija kao slom ideologije profitnih zdravstvenih sustava.....	57
2.2. Korupcijski ustroj zdravstvenih sustava	60
2.2.1. Uvođenje profitnog poslovanja u zdravstvene sustave	63
2.2.2. Odvajanje proizvodnje lijekova iz sustava.....	64
2.2.3. Odvajanje ostalih jedinica iz zdravstvenog sustava.....	65
2.2.4. Premreženost sustava privatnim medicinskim djelatnostima	67
2.2.5. Posljedice korupcijskoga ustroja zdravstvenih sustava.....	69
2.2.6. Razrješenje teškoća proizašlih iz korupcijskoga ustroja sustava.....	72
2.3. Korupcijsko ponašanje stranaka na vlasti	73
2.4. Feudalizacija (pseudoprivatizacija) zdravstvenog sustava.....	79
2.5. Pojam meke korupcije u zdravstvu	80
2.5.1. Raspon meke korupcije	81
2.5.2. Nuspojave meke korupcije	83
2.5.3. Najčešći uzroci meke korupcije	84
2.6. Ostali oblici korupcije u zdravstvu	86
2.6.1. Korupcija u odnosu bolesnik - liječnik	86
2.6.2. Korupcija između profitnih ustanova i organiziranih skupina.....	88
2.6.3. Korupcija između profitnih ustanova i liječnika	89
2.6.4. Korupcija između osumnjičenika za razne zločine i liječnika	90
2.6.5. Izravno služenje skupinama ili moćnim pojedincima radi uništavanja građana	91
3. DALJNJE SPOZNAJE O KORUPCIJI U ZDRAVSTVU	93
3.1. Uvod.....	95

3.2. Korupcija na medicinskim fakultetima	95
3.3. Sukob interesa u medicini (Lidija Gajski)	98
3.3.1. Dometi suvremene farmakoterapije	98
3.3.2. Općenito o sukobu interesa u medicini	100
3.3.3. Sukob interesa farmaceutske industrije	101
3.3.4. Sukob interesa bolesnika	108
3.3.5. Sukob interesa novinara	109
3.3.6. Sukob interesa liječnika i ljekarnika	110
3.3.7. Sukob interesa stručnjaka	112
3.3.8. Sukob interesa političara	117
3.3.9. Sukob interesa institucija	118
3.3.10. Rješavanje sukoba interesa	121
3.4. Korupcija u privatizaciji Imunološkog zavoda (Srećko Sladoljev)	127
3.5. Korupcija u hrvatskom zdravstvu (Nataša Škaričić)	139
3.5.1. Priča o proračunu	140
3.5.2. Priča o liječnicima	145
3.5.3. Priča o pacijentima	149
3.5.4. Priča o politici	152
3.5.5. Priča o kazneno-pravnoj odgovornosti liječnika i naknadama štete	154
4. KORUPCIJSKO PONAŠANJE PACIJENATA	157
4.1. Uvod	159
4.2. Podloga za korupcijsko ponašanje pacijenata	161
4.3. Ciljevi korupcijskoga ponašanja pacijenata	165
4.4. Tehnike korupcijskoga ponašanja pacijenata	167
4.5. Posljedice korupcijskoga ponašanja pacijenata	169
5. POSLJEDICE KORUPCIJE U ZDRAVSTVU	177
5.1. Uvod	179
5.2. Osiromašenje zdravstvenog sustava	180
5.3. Onemogućavanje jednakomjerne i poštene raspodjele medicinskih usluga i dobara	182
5.4. Gušenje razvoja privatnih zdravstvenih ustanova	182
5.5. Poticanje razvoja privatnih zdravstvenih ustanova	183
5.6. Poguban utjecaj na makroekonomiju	184
5.7. Negativan utjecaj na motivaciju i moral zdravstvenih djelatnika	186
5.8. Negativan utjecaj na opći radni moral u društvu	187
5.9. Preusmjerenje ciljeva zdravstvenog sustava	188
5.10. Posljedice leptirovog učinka	189

6. SUZBIJANJE KORUPCIJE	191
6.1. Uvod	193
6.2. Podučavanje o korupciji u medicinskim školama i fakultetima	194
6.3. Uspostavljanje cjelovitosti zdravstvenog sustava	195
6.4. Ustrojavanje sustava na neprofitnim načelima	195
6.5. Potpuna javnost poslovanja zdravstvenog sustava	196
6.6. Razdvajanje privatnog i javnog u zdravstvu	197
6.7. Stvaranje zakonskih preduvjeta za suzbijanje korupcije u zdravstvu	197
6.8. Odterećivanje sustava od politikanstva	199
6.9. Ostvarivanje lake dostupnosti medicinskih usluga	200
6.10. Provođenje u život Kodeksa medicinske etike	202
6.11. Pretvaranje korupcije u javnu poteškoću svih građana	203
7. MATKO MARUŠIĆ: MOJA PRIČA	205
7.1. Sažetak o napadima na urednike časopisa Croatian Medical Journal	208
7.2. Kronologija napada na urednike CMJ-a	210
7.3. Sudeње i pokušaj difamacije psihijatrijskim vještačenjem	212
7.4. Ograničenje slobode govora radi prikrivanja korupcije i afera	227
7.5. Napadi Uprave Medicinskog fakulteta u Zagrebu na urednike CMJ-a	235
7.6. Nečasno postupanje Suda časti Medicinskog fakulteta u Zagrebu	259
7.7. Pokušaji uprave Medicinskog fakulteta u Zagrebu da preuzme CMJ u godini 2009.	261
7.8. Napomene	265
8. DODATAK: „KIT – korupcija i transparentnost u zdravstvenom sustavu RH“ (Nataša Škaričić)	271
9. KAZALA	283
Kazalo pojmova	285
Kazalo imena	293
Kazalo kratica	296
10. LITERATURA	297
11. O AUTORIMA	297

Knjiga koja je pred vama napisana je s namjerom pojašnjavanja temeljnih pojmova vezanih za korupciju u zdravstvenim sustavima. U njoj će se na što jednostavniji i sažetiji način nastojati prikazati uzroke korupcije, uvjete u kojima ona nastaje, načine njezinog ostvarivanja, te predložiti neke mjere njezinog suzbijanja.

Odmah valja istaknuti kako se knjiga ne bavi pojedinim slučajevima korupcije i kako ona nije kakav zbornik korupcijskih afera u zdravstvu. Riječ je o promišljanjima koja šire i sustavnije promatraju korupciju. Pojedini su slučajevi spomenuti tek kao podsjetnik ili zoran dokaz za koju tvrdnju i u isključivoj su ulozi prikaza naravi korupcijskoga djelovanja u zdravstvenim sustavima.

Ono što se željelo naglasiti jest činjenica kako korupcija u zdravstvu nije samo davanje mita liječniku – korupcija je u zdravstvenim sustavima znatno složenija, razvijenija i razgranatija, a po novčanim iznosima znatno veća od te uobičajene i pojednostavljene predodžbe koja se odveć često nameće kao jedini oblik korupcijskoga djelovanja. Ona je istovremeno često skrivena zakonima i pravilnicima, ogrnuta pričama o dobrobiti pacijenta, odjenuta u ruho humanosti, a ponekad je čak i službena ideologija stranke na vlasti.

S obzirom na složenost uzroka javljanja i raznovrsnost oblika, mjesta i načina pojavljivanja te sklonosti njezinoga širenja, jasno je kako je bilo nužno zahvatiti samo učestalije oblike. No, cilj ovog djela i nije nabranje svih mogućih oblika korupcijskoga djelovanja nego tek skiciranje njihovih osnovnih obriša. Ipak, teško je pretpostaviti da bi čak i tako sužen cilj mogao dosegnuti pojedinac; za njegovo je vrsno ostvarenje nužno znanje više stručnjaka. Sreća je autora što su mu u ostvarenju toga cilja pomogli neki od ponajboljih poznavatelja korupcije u nas: dr. Lidija Gajski, internistica koja je svojom knjigom „Lijekovi ili priča o obmani“ započela novo razdoblje u promišljanjima o lijekovima i liječenju, novinarka Nataša Škaričić čije je ime postalo zaštitni znak istraživačkog novinarstva u zdravstvu, dr. sc. Srećko Sladoljev hrabri i uporni borac protiv korupcije (i unatoč prijetnjama svih vrsta), te prof. Matko Marušić čija nam *Priča* potanko otkriva sve strahote kroz koje prolazi ne samo pojedinac koji se odvaži suprotstaviti korupciji nego i njegova obitelj.

Ljubaznošću novinark N. Škaričić, čitateljima je dostupan i njezin rad „KIT- *Korupcija i transparentnost u zdravstvenom sustavu RH*“, prvi istraživački projekt kojim bi se na sustavan način ispitali razmjeri korupcije u našem zdravstvu.

Valja osobito istaknuti kako knjiga nije pisana s namjerom pojedinačnog prozivanja za korupciju bilo koga; točnije bi bilo reći da je pisana s namjerom prozivanja svih nas. Malo je među nama onih koji, kada je o korupciji u zdravstvu riječ, nisu zgriješili na bilo koji način: izravnim sudjelovanjem, primanjem ili davanjem mita, posredovanjem, nagovaranjem, davanjem potpore, odobravanjem, prešućivanjem, neprimjereno mlakom osudom ili neprijavlivanjem. Dakle, korupcija je tu među nama – među našim kolegama, pacijentima, prijateljima i, osobito, u nama samima. Može se reći kako je korupcija filozofija življenja, način poimanja svijeta, traženje mjesta u svijetu u kojemu živimo. Hoćemo li, služeći se upravo korupcijom, pretvoriti taj svijet u arenu u kojoj se odvija okrutna, samoživa borba ili ćemo ga, ne pristajući na korupciju, učiniti mjestom razumijevanja, ljubavi i služenja, ovisi o nama.

Indijanska poslovice kaže kako ovaj svijet nismo dobili od naših djedova, nego posudili od naših unuka. Hoćemo li našim unucima, vraćajući im njihov svijet, moći pogledati u oči? Ili ćemo pognute glave mrmljati nešto o korupciji i „teškim vremenima“ i „velikim opasnostima“ i „nepoznavanju stanja“, tražeći ispriku za ono za što je nema – za naše (ne)djelovanje?

Kako nam se to ne bi dogodilo, napisana je ova knjiga. Namjera joj je progovoriti o korupciji glasom umjesto šapatom, iznijeti je iz mračnih kuloara na svjetlo dana, skinuti joj veo nevidljivosti i izložiti pogledima, razotkriti njezine tajne.

Bude li sve nabrojano učinjeno na razumljiv i jednostavan način, ovaj će skromni uradak u cijelosti ispuniti svoju zadaću.

Dražen Gorjanski

Autor knjige djelatnik je Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. Svi izneseni stavovi i sva izrečena mišljenja isključivo su osobna gledišta i promišljanja autora i *nisu* službeni stavovi Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.